

1859.

Mødet den 21de Januar.

I dette Møde blev Censuren over de indkomne samt Forslag til nye Priisopgaver forelagt og afgjort. Resultatet af disse Forhandlinger, som henhøre til det forløbne Aar, er optaget i Oversigternes Decemberhefte for Aaret 1858.

Derpaa meddeelte Herr Professor *Ussing* følgende Bemærkninger over nogle endnu ikke udgivne Grave ved det gamle Cære:

De etruskiske Grave frembyde en stor Mangfoldighed. Man seer, det er det samme Folk, hvem alle disse Minder mellem Arno og Tiberen tilhøre; men dog ere de næsten forskjellige paa ethvert Sted. Tidsforskjellen er ofte stor; men Stedsforskjellen er ikke mindre. De etruskiske Grave bestaae af et underjordisk Kammer eller flere sammenstødende Kamre. Jordbunden bestaaer næsten allevegne af en blød Steenart, der egner sig fortræffelig til Indskjæring af saadanne Gravhuler, i den sydlige Deel af den vulcanske Tufsteen, i den nordlige oftere af Kalksteen, og, hvor en saadan Masse manglede, som tildeels i Englandet ved Vulci, hjalp man efter med Muurværk, saa at der fremkom en ganske lignende Skikkelse. Hensigten med disse underjordiske Grave er ikke at skjule Graven, saa at Ingen veed, hvor den er. Man ønsker netop, at Alle skulle vide, her

er en Plads, som man bør ære, et Hvilested for en Afdød, hvis Rø ingen fræk Haand maa forstyrre, og selv naar Dørren til det dybe Kammer og Trappen, der førte ned dertil, blev tilkastet, sørgede man dog for at Graven i det Mindste hævede sin Top over Jorden. I fladere Egne opkaster man en kegleformig Gravhøi (Tumulus) over den, i Regelen paa et cylindrisk Fodstykke, undertiden af kolossal Størrelse, som Cucumella ved Vulci og Poggio Gaiella ved Chiusi, der ikke dække en enkelt Grav, men en heel Kreds af Grave. I mere klippefulde Egne derimod, hvor Gravene ere indskaarne i den steile Fjeldvæg paa Siden af en Dal, udhugger man Monumentet i Stenens Masse over Graven, ligesom paa flere Steder i Asien. Vi finde ikke her saa nøiagtige Efterligninger af Huse, som i de bekjendte lyciske Grave, men vi finde for det Meste en mere eller mindre bestemt Antydning af et Huus. Ofte er det kun en Dør, der er indhugget, med den svære etruskiske Dørkarm. Ofte staaer Dørren paa en fiirskaaen Steenblok, der er tilhugget i Lighed med et lille Huus. Paa flere Steder, som ved Bieda og Castel d'Asso, ligge disse Dørre og Huse i lange Rækker ved Siden af hinanden, eller, naar Klippen er høi nok, ovenover hinanden; smaa Trapper adskille dem og føre op til de høiere liggende Grave eller Huse; man synes, man gaaer i en Gade mellem de Dødes Boliger, og modtager et lignende Indtryk, som det, man faaer i Pømpéji. Ved Norchia og Sovana finde vi endog, at man har efterlignet Tempelfaçader med Søilegange og Gavlfigurer.

Gravkamrene selv ere endnu bestemtere dannede efter Værelserne i de Levendes Boliger. De have næsten alle en fiirkantet (kvadratisk eller aflang) Form; runde Former forekomme baade ved Castel d'Asso og ved Cære, men ere altid Undtagelser. Ofte bestaaer Graven kun af eet Kammer; men er den nogenlunde anselig, bestaaer den af flere. En meget almindelig Form, især i Bieda og Cære, er det, naar Graven bestaaer af 2 Kamre, det ene indenfor det andet, forbundne ved en Dør, og undertiden med et lille Vindue ved Siden af Dørren.

Det inderste er det egentlige og først benyttede Gravkammer, men ogsaa Forstuen har ofte gjort Tjeneste. Undertiden, og vel især i den ældste Tid, finde vi disse Gravkamre af en saadan Dybde, at de snarere ligne Gange eller Gallerier end Værelser, som den saakaldte Regulini Galassi Grav ved Cære*), eller bestaaende af 3, 4 Kamre, det ene indenfor det andet, som den store Grav ved Cære (Monumenti dell' Instituto di Corrispondenza archeologica Vol. II, Tav. XIX, C. E.). Men den almindeligste Udvidelse af Gravplanen er den, at der fra det forreste Kammer aabne sig flere Dørre til forskjellige Kamre. Denne Forstue, som man ikke uden Grund har sammenlignet med de Gamles Atrium, bliver en rummelig, ofte smukt decoreret Sal. Undertiden er der en Dør paa hver af dens 4 Vægge, saaledes at der er et Gravkammer lige for Indgangsdørren, og et paa hver Side, saaledes i Chiusi (Mon. d. Inst. V, Tav. XIV og XXXII), Vulci (Mon. d. Inst. I, Tav. XLI og XL, a. 12, a. 16.) og Toscanella (smstds. d.). Men hvor flere Grave laae tæt ved hinanden — og dette var det Almindeligste — kunde en saadan Udvidelse til Siderne ikke let finde Sted uden at berøre Nabogravene, og det blev Skik at lægge de indre Gravkamre ved Siden af hinanden indenfor Forstuens Bagvæg. Som oftest finde vi 3 saadanne Kamre ved Siden af hinanden, og naar man kommer ind i Forstuen, seer man 3 Dørre aabne sig paa den modstaaende Væg**). Man har sammenlignet denne Anordning med det etruskiske Tempels, hvor der, som bekjendt, ofte vare 3 Celler indenfor den samme Forhalle. Man kan heller ikke negte, at der er en vis Lighed, og at en saadan Grav kan tjene til at anskueliggjøre Billedet af et trecellet Tempel; men man feiler, hvis man troer, at der ligger en religiøs Tanke til Grund for en saadan Gravplan. Toscanella frembyder Exempler paa Grave med kun to Kamre ved Siden af

*) S. Canina, Cære antica, o. A. Dennis, Cities and Cemeteries of Etruria II, Pag. 46, Not. 5 anfører andre Exempler.

**) Exempler fra Vulci i Monum. d. Inst. I, Tav. XL, a, a. 12, a. 14, og fra Cære smstds. Vol. II, Tav. XIX (Dennis II, p. 32) og hr ndf Pl. 2

hinanden indenfor Forstuen (s. Mon. d. Inst. I, XL, d. 1. 2. 3). Et lignende Exempel findes i Poggio Gaiella ved Chiusi, og en ganske mærkelig Tvedeling findes i Grotta Sergardi nedenfor Cortona, hvor to Gange ved Siden af hinanden føre ind til Gravkamrene. Fra Vulci anføres et Exempel paa 4 Kamre ved Siden af hinanden (smstds. a. 13).

Gravkamrenes Størrelse gjør det oftere nødvendigt at støtte Loftet ved Piller, hvad enten det nu er den naturlige Steen, man lader staae og giver Skikkelse af en Pille, eller det er en frit opmuret Støtte. Vi finde Grave med een saadan Pille, som i Bomarzo (Mon. d. Inst. I, XL, c. 2. 3) og Pompeiernes Grav ved Tarquinii (Mon. d. Inst. II, Tav. III.). Ogsaa ved Chiusi findes en saadan, som jeg ikke erindrer at have seet omtalt andensteds. Den ligger S. O. for Byen, næsten lige under Casuccinis Forpagtergaard. Den er indrettet til 3 Lig. Pillen er cylinderformig, men har en firkantet Plade for oven og for neden. I Cære finde vi oftere Grave med 2 Piller, og den store Grotta del Cardinale ved Tarquinii har 4.

Den Skik at brænde Ligene blev efterhaanden almindelig i Etrurien ligesom i hele det gamle Italien, men den ældre Skik var at jorde dem ubrændte. Etruskerne bevarede bestandig en Erindring herom, idet de ikke gjemte Asken i Krukker, men i smaa Sarkophager, de saakaldte Askekister. Den ældre Skik har ogsaa i lang Tid holdt sig ved Siden af den senere. I flere Grave har man fundet baade virkelige Sarkophager og Askekister. Andre Steder, som ved Cære, finder man langt flere Spor af egentlig Begravelse end af Brænding. Derfor ere de etruskiske Gravkamre saa ofte omgivne med Steenbænke. Idet man udhuggede Graven i Klippen, lod man et bredt Trin eller Bænk, af en Alens Høide omtrent, staae langs med Siderne. Paa denne Bænk skulde Ligene lægges. Var man ret omhyggelig for den Afdøde, tilhuggede man Steenbænken i Lighed med en Seng eller Løibænk. Benene, Sagingen, Puderne, især de to Hovedpuder, udførtes i Relief, og bragtes ved Stuk og ved

Maling saa nær Virkeligheden som muligt. Undertiden har man indskrænket sig til at antyde Ligets Plads ved en svag Fordybning i Steenbænken med en retliniet Afslutning ved Fødderne og en halvrund ved Hovedet. Om man har lagt Ligene umiddelbart paa disse Leier, eller om man først har bredt Puder og Bolstre derover, kunne vi ikke afgjøre; jeg vilde ansee det Sidste for det Sandsynligste. Vist er det, den Døde laae her som i sin Seng, og han laae vel i de fleste Tilfælde ubedækket. Dog er dette ikke altid Tilfældet; undertiden finde vi en opretstaaende Gavl ved begge Ender af Bænken, saa at man har kunnet dække den med et Tag af Træ eller Bly; og hvor vi i smaa Gravkamre kun finde 2 Ligsenge, er den ene ofte forsynet med saadanne Gavle, den anden ikke; saaledes som i den ndf. afbildede Grav. Nogle have meent, at i saa Fald kun den første skulde være en egentlig Sarkopbag, den sidste derimod en Lit de parade; men en saadan har Intet i Graven at bestille. Graven er ikke for de Efterlevende, men kun for de Døde selv, og al den Udsmykning, alt det Bohave og Huusgeraad, vi finde deri, har ikke anden Bestemmelse end at gjøre Menneskets sidste Værelse hyggeligt og lignende dem, han før var vant til. Man tænker sig en fortsat Tilværelse i Lighed med den, der fandt Sted paa denne Side Graven. Dertil sigte de talrige Leerkar og Broncekar, man hensatte i Gravene; dertil Malerierne og Reliefferne paa Væggene. Cære frembyder i denne Henseende høist mærkværdige Exempler i de mægtige Steenlænestole, hvoraf 2 sees i een Grav og een i en anden, i Skjoldene paa Væggene i den største af disse, og i de talrige Stukrelieffer i den Grav, vi nedenfor skulle omtale.

I Gravenes Decoration viser der sig store Forskjelle imellem de forskjellige Steder. I Tarqvini har man smykket Væggene med livlige Malerier. I Gravene ved Clusium naae Vægmalerierne ikke hines Størrelse og Pragt, men vi finde, hvad vi hist savnede, Loftet udskaaet og malet paa det Pynteligste. Ved Cære har man ogsaa fundet enkelte malede Grave, som den gamle, der omtales hos Dennis II, Pag. 38, og den saakaldte

Grotta del Triclinio (Dennis Pag. 35) fra Konstens bedste Tid; men disse ere Undtagelser, ligesom Stukreliefferne i den Grav, vi ndf. omtale. I det Hele taget træder her Billedkonsten i Baggrunden, hvorimod der er anvendt særegen Flid paa Udførelsen af de arkitektoniske Former. I denne Henseende kan ingen Stad i Etrurien stilles ved Siden af Cære.

Etruskisk Architektur — dette er et Navn, der oftere møder os, men for det Meste i en uklar og taaget Skikkelse. Vitruv giver os i 4de Bogs 7de Cap. en Beskrivelse af det etruskiske System, og vi kjende af Omtale nogle romerske Templer, der vare opførte derefter. Vi høre, at Søilen var en Afart af den doriske, Søilevidden stor, Bjælkeværket af Træ, og Taget svært og langt fremspringende. Man kommer til at tænke paa Træhusene i Schweiz og Tyrol, eller i alt Fald paa de langt fremspringende Tage, som endnu findes i Nord-Italien og Toscana. Men det er ikke muligt, alene ved Phantasiens Hjælp at danne sig et paalideligt Billede af en forsvunden Bygningsstiil, og man kjendte ikke en eneste Levning af Etruskernes Architektur, før man, i den nyeste Tid, har undersøgt disse Grave. Der fandt man vel ikke egentlige Bygninger, men de Huler, man fandt, vare dannede i Lighed med disse, og der faldt et uventet Lys over mange hidtil gaadefulde Puncter.

Dette er først Tilfældet med Loftconstructionen; thi paa Udførelsen af Loftet har man paa mange Steder anvendt særegen Flid. Vi finde mange Gravkamre, hvor Loftet er høiest i Midten, og skraaner ned til begge Sider, som var det Indersiden af et skraat Tag. Det synes heraf, som om Rygaasstuer ikke have været ualmindelige hos Etruskerne. Dette bliver til Vished, naar vi i mere omhyggelig udførte Grave finde en nøiagtig Gjengivelse af Bjælkerne, som i Vulci (Mon. d. Inst. II, Tav. XX). I Grotta Casuccini ved Clusium (Mon. d. Inst. V, Tav. XXXII) see vi Hanebjælken i Midten, hvorfra brede Lægter gaae ned til begge Sider. I de clusinske Grave laante man for det Meste kun Motivet af Træconstructionen, men behandlede dette med

stor Frihed, og ved Overførelsen i Stenen indførte man den for Steenloftet eiendommelige Casettering, hvorved der undertiden fremkom meget sammensatte Former, hvor de forskjellige Flader og Profiler, der ligge den ene indenfor den anden, ogsaa udmærkedes hver ved sin Farve, som i det indre Kammer i den nysnævnte Grav, og i den af François opdagede (smstds. Tav. XIV). I Gravene ved Cære og Vulci finde vi derimod en aldeles tro Gjengivelse af Træloftet med dets Bjælker, Lægter og de fiirkantede paa skraas afstregede Brætter, som have fuldendt Beklædningen, s. Gravene fra Vulci i Mon. d. Inst. I, Tav. XLI, og den ndf. afbildede Grav. Ved Cære og Vulci findes ogsaa undertiden, i Forværelser, den bekjendte sol- eller vifte-formede Loftsdecoration, idet Loftet er en lav Hvælving, hvis øverste Deel dannes af en rund eller halvrund Plade, hvorfra Lægterne sprede sig straaleformig til Siderne, en Construction, der sikkert først er opfundet til en rund eller halvrund Sal, men her ogsaa overført paa fiirkantede (s. Mon. d. Inst. I, XLI og II, XIX).

Endelig har man ved Tarquinii, hvor Lofterne i Regelen ikke ere saaledes udskaarne, i den saakaldte Grotta intagliata eller Mercareccia (s. Gailhabaud, Monumens de l'Architecture Vol. I) fundet en nøiagtig Afbildning af Bjækelagene i et Atrium displuriatum med dets 4 udadtil nedskraanende Sider og Aabningen i Midten, hvorfra der gaaer en Schacht op til Jorden ovenover.

Hvad dernæst Søilerne angaaer, har man vel intet Sted gjenfundet nøiagtig det af Vitruv beskrevne Mønster; men man har dog, navnlig paa Cucumella ved Vulci, fundet Kapitæler, der danne en Afart af det doriske, og Baser, bestaaende af en Pude og en rund Plinth (s. Mon. d. Inst. I, Tav. XLI, Kugler Gesch. d. Baukunst I, S. 159). Allerede Forskjellen imellem de fundne Exempler forbyder os imidlertid at betragte noget af dem som Normalform. Den etruskiske Bygningskunst var vistnok aldrig saa regelbunden som Grækernes. Betragte vi en græsk Bygning fra Konstens bedste Tid, forekommer det os, som om Alt er fremgaaet af en indre Nødvendighed. Den

ligner Naturens egne Værker; intet Led er overflødig; intet kan sættes til. Kunstneren stræber ikke efter at overbyde sine For-gængere ved at opfinde nye Former, men efter at passe de givne Former til den foreliggende Gjenstand. Den ene Bygning er i Størrelse og Bestemmelse aldrig som den anden; der hører derfor Smag og Forstand til at skabe et harmonisk Kunstværk deraf. Det er dette, Kunstneren vil: ikke en ny Art, men et fortrinligt Exemplar af den allerede bekendte Art. Men i Etrurien er det anderledes. Dette Folk har haft en stor Modtagelighed for fremmede Indtryk, og med Glæde benyttet Alt, hvad Nyt det kunde faae. Derfra denne Mangfoldighed af Former i de arkitektoniske Led. Vi finde runde Søiler, fir-kantede og manglekantede Piller. Vi finde Pillerne riflede som ioniske Pilastre (s. ndf.), eller smykkede med en Række Rundstave, den ene indenfor den anden (s. Mon. d. Inst. I, Tav. XLI). Vi finde Kapitæler, der ligne de doriske (s. ovfr.), medens andre nærme sig mere til de korinthiske (s. ndfr.), eller endnu mere sammensatte Former med Hoveder imellem Snirklerne (s. Mon. d. Inst. II, Tav. XX). Og betragte vi Profileringerne af Gesimser og Baser, f. Ex. ved Bieda og Castel d'Asso (Dennis I, P. 241), ved Sovana, (Dennis I, P. 498) eller ved Vulci (Mon. d. Inst. I, Tav. XLI; II, Tav. XX), see vi en Mængde af Huulsnit, Rundstave o. s. v., omtrent som hos vore Snedkere, uden bestemt Regel for Anvendelsen. Det almindelige Indtryk bliver derfor kun en vis Plumphed, og under al denne Mangfoldighed en vis Eensformighed. Man seer et saare dygtigt Haandværk; men man savner den Fiinhed i Følelsen, som udmærkede den græske Konst.

I Februar 1858 besøgte jeg det gamle Cære i Selskab med nogle gode Venner, hvoriblandt en ung Architect, C. F. Rasmussen, hvem de medfølgende Tegninger skyldes. Reisen til Cære er en af de meest lønnende Udflugter fra Rom, man kan foretage

sig. Den nuværende By, Cervetri, et usselt Hul, der beboes af næppe 200 Sjæle, ligger paa den yderste Spids af den udstrakte Høi, hvorpaa den gamle By laae. Det er kun faa Spor, der ere tilbage af denne, men de ere tilstrækkelige til at vise, at den har omfattet hele Høien, eller havt en Omkreds af næsten en Miil. Grave findes der rundtomkring Byen, saavel i det lavere Land imod Vest, som paa Monte Abetone S. f. Byen; men de fleste findes paa en Høi N. f. Cære, der kaldes Banditaccia, d. e. den grimme Fællede (s. Dennis II, Pag. 31). Nu er den rigtignok ikke Fællede mere, men grim er den alligevel, en nøgen Steenhøi, hvor Faar og Geder vel kunne finde, hvad de behøve, men hvor Ploven vilde knækkes uden Nytte, hvis man vilde prøve paa at trække den derover, en Hob af Ruiner, men Ruiner af Grave og ikke af Bygninger. Disse ligge ikke som ved Castel d'Asso, Norchia og Bieda paa Skrænten af en Høi, hvorfra de see ud over en malerisk Floddal; de ligge ovenpaa Høien selv, og opfylde denne næsten ganske. Høien gjennemskjæres hist og her af Fordybninger, der vel fra først af skyldes Naturen, men siden ved det stadige Arbeide ere udvidede og omdannede. Disse, der sjelden ere mere end 15 Fod dybe, danne ligesom Gader, Sidegader og Pladse imellem Gravene, som ligge tæt ved Siden af hinanden. Man synes virkelig, man gaaer i en By af Grave, men desværre, de ere ynkelig ruinerede. Da den Slægt forsvandt, som her ærede sine Forfædres Minder, bleve de plyndrede, og siden have de i Aarhundreder været udsatte for Tidens Ødelæggelse, en Fjende, som den løse Tufsteen let bøier sig for. Et Blik paa Afbildningen i Monum. d. Instit. II, Tav. XIX, vil vise, hvorledes hele Forsiden af Gravene er reven bort. De see ud som en Række naturlige Huler; men kommer man ind i dem, overraskes man over de glat tilhugne Vægge og Loftter, Gravbænkene og de pyntelige Dørre og Vinduer. Dog er Ødelæggelsen ikke lige stor allevegne, og der findes Steder, hvor man strax ved første Øiekast seer Gravhøienes runde eller en enkelt Gang fiirkantede Form, og ahner Profileringen

paa deres Baser. Ogsaa ned i Gravkamrene har Ødelæggelsen trængt sig. Man lod dem staae aabne for Vind og Veir. Stærke Regnskyl fyldte dem med Vand og Jord. Tamme og vilde Dyr toge dem i Besiddelse hver efter sin Tour. Saaledes ere flere af de tidligere bekendte Grave ikke til at finde; til andre, som den berømte Grav med de 2 Stole, maa man bane sig Veien ved at krybe ned igjennem et lille Hul. Men i den senere Tid har man værnet bedre om de Grave, man har fundet. Naar de syntes at fortjene det, har man sat en Dør med Laas for dem, og Ingen har Nøglen, uden Tobakshandleren i Cervetri, Stedets reglementerede Cicerone. Dette gjælder først om de 4 Grave, Campana aabnede i 1846, og som Dennis beskriver Pag. 35 ff, Grotta de' Tarquinj, Gr. del Triclinio, Gr. de' Sarcofagi og *Gr. dell' Alcova*. Om den sidste bemærker den engelske Forfatter med Rette, at den er særdeles interessant i arkitektonisk Henseende, men da han ingen Tegninger giver af den, ville vi her paa Pl. 1 meddele en Skitse af Planen. Det er en rummelig fiirkantet Sal, hvis Loft støttes af 2 fiirkantede Piller, riflede som ioniske Pilastre, med en høi Basis og et eiendommeligt indhulet Kapitæl. Paa Pl. 1 findes en nøiagtig Aftegning af en saadan Pille. Fra Midten af Graven, der ligger dybest, føre 2 Trin op til de brede Steenbænke paa høire og venstre Side, hvor Ligene have ligget, ikke som i de fleste Tilfælde langs med Gravkammerets Væg, men lodret for Væggen med Benene ind imod den. Svage Fordybninger i Stenen vise Leierne; hvert Leie er bestemt til to Personer. Langs med Bagvæggen antager Steenbænken en anden Charakter. Her var den fornemste Plads; her skulde man ikke spare paa Rummet, men frembringe en rig arkitektonisk Anordning. Her findes 3 dobbelte Leier langs med Væggen. Det midterste er en pragtfuld udskaaret Seng med Puder i. Denne adskilles fra de 2 andre ved 2 fremspringende Mure, der afsluttes af en Ante, hvis Kapitæl minder om dorisk, ligesom Riflingen om ionisk Architektur. Fra disse Anter udgaae atter Mure imod hinanden, saaledes at

der dannes en egen Celle eller ligesom en Alcove omkring den fornemste Ligseng, hvoraf man har taget Anledning til at kalde Graven *Grotta dell' Alcova*.

Men foruden disse 4 Grave var jeg ogsaa saa heldig paa samme Sted at see tvende høist interessante Grave, over hvilke man ligeledes havde holdt Hævd. Efter Førerens Sigende vare de aabnede det foregaaende Aar, altsaa 1857 eller i alt Fald 1856, og hvis jeg ikke feiler, af den eneste velhavende Mand der paa Stedet, en Landhandler ved Navn Calabrese.

Den første af dem, som jeg vil kalde *Graven med de ellevekantede Piller*, og hvoraf Pl. 2 giver en Grundtegning og et Gjennemsnit, har i sin Anordning en vis Lighed med den nysomtalte Grav; men den er ikke saa stor og anselig. Forhallen, hvis Loft rigtignok ogsaa støttes af 2 Piller, er meget mindre, og har kun en almindelig Steenbænk langs med Væggen, hvorpaa enkelte Lig kunne ligge; ingen indskaarne Fordybninger angive Ligenes Pladser. I Baggrunden have vi ikke som hist en prægtig Alcove med Rum ved Siderne, men 3 almindelige Gravkammere, saa at man ved Indtrædelsen i Graven seer 3 Dørre, af hvilke den midterste er den høieste og bredeste, og 2 smaa Vinduer imellem dem. Om det midterste Gravkammer kan jeg Intet melde, da det var aldeles fuldt af Jord. De to yderste vare eens. I hver af dem var der 2 Ligbænke, den ene med en halvrund Udskjæring ved Hovedet, den anden med opretstaaende Gavle for Enderne, som ovfr. omtalt. Imellem disse, inderst, 2 Trin, hvor der formodentlig har staaet Leer- og Bronzekar af forskjellig Art. Men det Mærkeligste ved Graven er Pillerne i Forhallen, som ogsaa ere aftegnede paa Pl. 2. Disse ere nemlig mangekantede, og have 11 ligestore Sider, et Antal, som unægtelig opvækker Forbavselse, men som naturligviis ikke har nogen særlig Betydning. Det er udsprunget af et eiendommeligt Lune, en egen Lyst til det Nye og Usædvanlige. Kapitælerne ere firkantede, men ogsaa eiendommeligt dannede. Det synes som om Kunstneren er gaaet ud fra det korinthiske

Kapitæl, men han har hjulpet sig med runde Snirkler i Stedet for den rige takkede Bladvæxt. I Loftet er udskåret baade Hovedbjælken og de mindre Bjælker og de aflange paa skraaes afstregede Dækbrætter.

Den anden Grav kunne vi kalde *Graven med Stukreliefferne*. Den er meget større end de foregaaende, og kan i Omfang sammenlignes med Tarqviernes Grav, hvormed den ogsaa har flere væsentlige Træk tilfælles; s. Dennis Pag. 43 og Afbildningen Pag. 17. Ogsaa her understøttes Loftet af 2 svære fir-kantede Piller, og i Væggene findes der over den omløbende Steenbænk lignende fir-kantede Fordybninger, som ogsaa ere bestemte til Begravelser. Der ere 4 saadanne paa hver af Siderne, 3 paa Bagvæggen, og 1 paa hver Side af Indgangsdøren. I dem alle er Ligsengen bestemt angivet, og den dobbelte Hovedpude ikke blot udhugget i Stenen, men derefter overtrukket med et tykt Lag Stuk, og malet med Sort, Rødt og Guult. De samme Farver findes paa Sengestedets Ornamente; den blaa Farve mangler ligesom i de ældste Grave, hvortil vi dog ikke ere visse paa at vi tør regne denne. Hæderspladsen er ogsaa her i den midterste Fordybning paa Bagsiden. Der seer man Sengens Been paa det Pynteligste udførte i Relief, meget rigere, men maaskee ikke saa smagfuldt som i Grotta dell' Alcova. Den heelt omløbende Steenbænk nedenfor disse Fordybninger er lige saa bred som i Gr. del' Alcova. Ogsaa her have Ligene ligget Side om Side med Benene indad mod Væggen; men de have ikke været grupperede parviis; der er afsat Plads til 35 enkelte Lig. Graven er paa det Rigeste udsmykket med Relieffer, der for det Meste ere udførte i en tyk Stuk, men ikke altid; thi hvor den afbildede Gjenstand skulde springe stærkt frem, f. Ex. hvor der skulde fremstilles en ophængt Hjelm, er denne allerede udskåret af Stenens Masse, saa at det er klart, at man lige fra først af har tænkt paa en saadan Decoration. Disse Relieffer danne ikke, som i andre Grave, en Frise omkring Værelset, men forestille Vaaben

og Redskaber af forskjellig Art, ophængte paa Væggene. Vi have ovfr. omtalt den Skik, at Leerkar, Broncekar, Vaaben o. m. a. bleve hensatte paa Gulvet eller Bænkene, eller ophængte paa Væggene i Gravkammeret for at det skulde være tilbørlig møbleret. Her har Mesteren, der udskar Graven, allerede fra første Færd af villet have den forsynet paa en saadan Maade. Over alle Fordybningerne i Væggene seer man saaledes Hjelme, Skjolde, Sværde, Slynger, Skaale, Truge (disse sidste med en underlig Udtungning paa Enderne) o. a. l. Over Indgangsdørren hænger en Vase imellem to Oxehoveder, og paa hver af Pillerne ved Siden af Dørren en stor skjoldformet Pande med 2 Hanke. Ogsaa de fiirkantede Piller midt i Graven ere paa de 2 Sider, der kunne modtage Lys fra Indgangsdørren, fulde af lignende Relieffer, nederst en Kat med en Muus i Munden, en Gaas og en Skildpadde; over disse hænge alle Slags Kjøkkenredskaber, Øxer, lange Spid trukne paa en Ring, store fiirkantede Stegepander, Kander, Tænger, Kjødkroge (thi saaledes maa man vel kalde de bekjendte Redskaber med de 6 imod hinanden bøiede Kroge, som Antiquarerne i lang Tid antog for Marter-Instrumenter). Man seer, Kjøkkenet er vel forsynet. Gravens Bagvæg er naturligviis heller ikke forsømt. Under den midterste Ligseng imellem de pyntelig udskaarne Been sees en Triton, en Chimæra og andre lignende Uhyrer. De to Pilastre, der adskille den midterste Gravfordybning fra de 2 andre, ere foroven i Stedet for Kapitæler smykkede med Menneskehoveder; paa den ene er der et mandligt Hoved, og derunder hænge forskjellige Vaaben; paa den anden et kvindeligt, og derunder hænge kvindelige Smykker, en Halskjæde og en Vifte. — Efter al Sandsynlighed have disse Stukrelieffer ogsaa været malede; nu er Farven forsvunden.